

JÓZEF KRUKOWSKI
Lublin

LAUDACJA
NA CZEŚĆ PROFESORA DOKTORA BERNDA RÜTHERSA
Z OKAZJI NADANIA MU TYTUŁU DOKTORA *HONORIS CAUSA*
KATOLICKIEGO UNIwersYTETU LUBELSKIEGO
18 V 2000 ROKU

Ekscelencjo, Magnificencjo, Wysoki Senacie, Szanowni Państwo!

1. W skarbcu każdego uniwersytetu znajduje się szczególnie cenna wartość. Jest nią godność doktora *honoris causa*. Uniwersytety strzegą jej jak źrenicy oka. Dlatego przyznają ją tylko najwybitniejszym osobistościom ze świata nauki i kultury w dowód uznania za zasługi i wdzięczności za bezinteresowną pracę na rzecz dobra wspólnego, za wzbogacenie duchowe ludzkości.

Roztropnie postępuje dziś Katolicki Uniwersytet Lubelski przyjmując do grona swych doktorów honorowych Profesora Nauk Prawnych Doktora Habilitowanego Bernda Rüttersa, Rektora Uniwersytetu w Konstancji i profesora wielu innych uczelni niemieckich. Sięgając do swego skarbcza, czyni to z poczuciem odpowiedzialności i głębokiej satysfakcji, ponieważ uhonorowany dzisiaj Bernd Rütters jest osobowością znakomitą i w pełni na ten tytuł zasługującą.

W odczytanej przed chwilą uchwale Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, zatwierdzonej przez Senat Akademicki, podane są ważne motywy i racje przyznania właśnie Jemu godności doktora *honoris causa*.

Katolicki Uniwersytet Lubelski pragnie uczcić w osobie Profesora Bernda Rüttersa wybitnego uczonego w dziedzinie nauk prawnych, mając na uwadze Jego zasługi, Jego działalność naukowo-badawczą, dydaktyczną i organizacyjną. Szczególnie chce wyrazić swe uznanie za Jego dorobek, którego wyrazem

są liczne publikacje naukowe i publicystyczne na rzecz budowania ładu społecznego i demokratycznego porządku prawnego.

Jako promotor przewodu doktorskiego ze szczerą radością stwierdzam, że Profesor Rütters w wybitnym stopniu spełnia wszystkie warunki wymagane do wyróżnienia Go godnością doktora *honoris causa* naszego Uniwersytetu. Jako promotorowi przypada mi zaszczytne zadanie rozwinięcia uzasadnienia decyzji władz uczelnianych. Nie chodzi tu tylko o wygłoszenie wzniosłych słów wypełnionych szacunkiem dla osoby Solenizanta. Sądzę, że laudacja ma wskazać istotne elementy Jego dorobku naukowego, ma wskazać główne akcenty w Jego rozległych poszukiwaniach badawczych, których rezultatem są liczne publikacje. Jednakże uroczysta chwila nie pozwala na to, aby z laudacji uczynić studium metajurydyczne.

2. Zwróćmy uwagę najpierw na biografię naukową naszego Solenizanta.

Bernd Rütters urodził się w 1930 r. w Dortmundzie. Stopień doktora uzyskał na Uniwersytecie w Münster w 1958 r., następnie przez rok był asystentem na Akademii Społecznej w Dortmundzie i przez dwa lata asystentem dyrektora przedsiębiorstwa Daimler-Benz A. G. W 1967 r. uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego na podstawie rozprawy *Die unbegrenzte Auslegung – Zum Wandel der Privatrechtsordnung im Nationalismus* [Nieograniczona wykładnia. Zmiana porządku prawa prywatnego w narodowym socjalizmie] (Tübingen 1968; V wyd. – Heidelberg 1997). W latach 1967-1971 pracował na stanowisku profesora zwyczajnego nauk prawnych na Freien Universität Berlin, jako dyrektor Instytutu Socjologii Prawa i Prawa Państwowego. W następnych latach prowadził wykłady na kilku uniwersytetach niemieckich, a mianowicie w: Darmstadt, Bielefeld, Augsburgu, Trewirze i Münster. Głównym miejscem Jego pracy od 1971 r. stał się Uniwersytet w Konstancji, gdzie jest profesorem zwyczajnym prawa cywilnego i teorii prawa, a w latach 1991-1996 sprawował urząd rektora tegoż uniwersytetu.

Nadzwyczaj bogaty dorobek naukowy Prof. Rüttersa stawia Go w ścisłym gronie najwybitniejszych prawników niemieckich ze środowisk uniwersyteckich. W pluralistycznym społeczeństwie niemieckim i w kontekście pozytywistycznego podejścia do prawa dorobek ten wyróżnia się aksjologicznym uzasadnianiem norm prawnych.

Profesor Rütters w swoich badaniach podchodzi do tego zjawiska społecznego, jakim jest prawo stanowione, w różnych płaszczyznach. Najpierw stara się ustalić, jakie prawo jest, a następnie analizuje w aspekcie socjologicznym to, jaką funkcję spełnia prawo w konkretnych warunkach społeczno-politycznych, a także w aspekcie aksjologicznym, jakie prawo powinno być. Przedmiotem jego zainteresowań badawczych jest więc porządek prawny, anali-

zowany co najmniej w potrójnej płaszczyźnie. W ustalaniu odpowiedzi na te pytania Prof. Rüthers zajmuje postawę zbieżną ze stanowiskiem Papieża Jana Pawła II. (Dobrze się więc składa, że Jego promocja wypadła w 80 rocznicę urodzin Papieża). Badania naukowe Prof. Rüthersa dowodzą bowiem tezy głoszonej przez Jana Pawła II, wyrażonej m.in. w encyklice *Centesimus annus*, iż demokratyczne państwo prawne, którego prawo zostało oderwane od wartości etycznych, łatwo przemienia się w państwo totalitarne. W płaszczyźnie politycznej stoi on więc na stanowisku, iż prawo europejskie powinno respektować hierarchię wartości etycznych zakorzenionych w duchowym dziedzictwie kultury chrześcijańskiej.

Profesor Rüthers jest autorem ponad 300 publikacji naukowych – w tym 30 monografii – nie licząc publikacji o charakterze publicystycznym. Jego publikacje książkowe doczekały się wielu wydań. Dzięki temu wywarł znaczący wpływ na kształtowanie mentalności współczesnego pokolenia prawników niemieckich. Za osiągnięcia te wyróżniony został tak znaczącymi nagrodami, jak: Hans-Constantin-Paulssen Preis (1967), Ludwig Erhard-Preis (1990), Hanns Martin Schleyer-Preis (1995), Woitschach-Forschungspreis (1997).

3. Dorobek naukowy Prof. Rüthersa ma wymiar interdyscyplinarny. Należy w nim wyróżnić następujące dyscypliny: teorię państwa i prawa, filozofię prawa i metodologię nauk prawnych, prawo pracy i prawo cywilne.

3.1. W pierwszej kolejności Prof. Rüthers wniósł wkład do teorii prawa. Jego zainteresowania problematyką teorii prawa zaznaczyły się już w pracy habilitacyjnej, poświęconej krytycznej analizie wpływu ideologii narodowego socjalizmu na system prawa. Jego rozprawa habilitacyjna *Die unbegrenzte Auslegung – Zum Wandel der Privatrechtsordnung im Nationalismus*, wydana po raz piąty w 1997 r., dotyczy wpływu ideologii na prawo prywatne w systemie narodowego socjalizmu. Profesor Rüthers w swych badaniach dokonał wnikliwej analizy pojęcia systemu politycznego oraz przeprowadził porównanie między systemem narodowego socjalizmu III Rzeszy a systemem komunistycznej NRD. Tej problematyki dotyczą także jego inne publikacje, jak:

– *Arbeitsrecht und politisches System BRD:DDR*, Frankfurt/M. 1972.

– *Institutionelles Rechtsdenken im Wandel der Verfassungsepochen*, Bad-Homburg v.d. H. 1970.

– *Wir denken die Rechtsbegriffe um... Weltanschauung als Auslegungsprinzip*, Zürich 1987.

Podsumowaniem Jego dorobku życiowego w tej dziedzinie jest obszerne dzieło *Rechtstheorie, Grundriss des Rechts* (München 1999), liczące 566 stron.

Idąc dalej, Prof. Rùthers przeprowadził oryginalne badania analityczne dotyczące trudnej problematyki zależności między ideologią a światopoglądem w dziedzinie nauczania i stosowania prawa. Z zakresu tej problematyki należy wymienić Jego następujące rozprawy:

– *Entartetes Recht – Rechtslehren und Kronjuristen im Dritten Reich*, München 1988; II wyd. – München 1989.

– *Carl Schmitt im Dritten Reich*, München 1989; II wyd. – München 1990.

– *Ideologie und Recht im Systemwechsel*, München 1992; nowe opracowanie opublikowane pt. *Die Wende-Experten – Zur Ideologieanfälligkeit geistiger Berufe am Beispiel der Juristen*, München 1995.

3.2. Drugą dziedziną zainteresowań naukowych Rùthersa jest filozofia prawa oraz metodologia nauczania i stosowania prawa. Z tej dziedziny należy wymienić m.in. następujące publikacje:

– *Gesellschaftlicher Wandel – Anpassung oder Widerstand des Rechts?*, Konstanz 1986.

– *Rechtsordnung und Wertordnung – Zur Ethik und Ideologie im Recht*, Konstanz 1986.

– *Das Ungerechte an der Gerechtigkeit – Defizite eines Begriffs*, Zürich 1993.

– *Immer auf der Hohe des Zeitgeistes? Wissenschaft im Wandel der politischen Systeme am Beispiel der Jurisprudenz*, (Konstanzer Universitätsreden), Konstanz 1993.

– *Zeitgeist und Recht*, Köln 1997.

– *Wissenschaft und Weltanschauung am Beispiel der Juristen*, Vaduz (Lichtenstein) 1995.

3.3. Trzecim wątkiem problemowym w bogatym dorobku naukowym Prof. Rùthersa jest prawo pracy. Szczególnie doniosły jest Jego wkład w rozwiązywanie problemów osobowych i socjalnych w wielkich przedsiębiorstwach. W ten sposób przyczynił się do efektywnego rozwiązywania trudnych konfliktów społecznych, jakie powstają między przedstawicielami rządu, związków zawodowych i pracodawców. Opracowane przez Niego zasady dotyczące taryfy wynagradzania pracowników wielkich przedsiębiorstw wpisały się na trwałe w system demokratycznego państwa prawa, opartego na społecznej gospodarce rynkowej. Tej skomplikowanej, a zarazem trudnej i społecznie doniosłej problematyki dotyczą m.in. Jego następujące publikacje:

– *Streik und Verfassung*, Köln 1960.

– H. B r o x, B. R ü t h e r s, *Arbeitskampfrecht*, Stuttgart 1982².

– *Tarifautonomie im Umbruch? Arbeitgeberverband der Metallindustrie*, Köln 1977.

– *Tarifmacht und Mitbestimmung in der Presse*, Berlin 1975.

- *Rechtsprobleme der Aussperrung*, Berlin 1980.
- *Die offene Arbeitsgesellschaft – Regeln für soziale Beweglichkeit*, Zürich 1985.
- *Grauzone Arbeitsrechtspolitik*, München 1986.
- *Beschäftigungskrise und Arbeitsrecht*, Bad Homburg v.d. H. 1996.
- H. B r o x, B. R ü t h e r s, *Arbeitsrecht*, Stuttgart 1999¹³.

W tej dziedzinie działalność naukowa Prof. Rüttersa jest ściśle powiązana z działalnością praktyczną. Uczestniczył On bowiem w licznych konferencjach poświęconych rozwiązywaniu problemów prawa pracy – w charakterze eksperta zarówno w komisjach rządu RFN, jak też związków zawodowych. Opracowane przez Niego propozycje znalazły zastosowanie w regulacjach prawnych dotyczących taryfy wynagradzania robotników wielkich przedsiębiorstw. Rozwiązania Prof. Rüttersa wykorzystane zostały również w Polsce przez komisję trójstronną w pracach nad projektem ustawy zwanej „paktem o przedsiębiorstwie”.

3.4. Czwarty wątek rozległych zainteresowań naukowych Prof. Rüttersa dotyczy prawa cywilnego. W tej dziedzinie dokonał On wnikliwych badań analitycznych dotyczących związków między prawem cywilnym i panującym w danym okresie systemem społeczno-politycznym. Tej dziedziny dotyczą Jego liczne publikacje, z których najważniejszą pozycję stanowi obszerny podręcznik części ogólnej prawa cywilnego: *Allgemeiner Teil des BGB. Grundrisse des Rechts*, München 1976; X wyd. – München 1997.

4. Poza działalnością naukową Prof. Rütters prowadzi bardzo aktywną działalność społeczną.

4.1. Jest On członkiem wielu organizacji, a wśród nich naukowych, prawniczych i dziennikarskich. Od 15 lat jest członkiem zarządu największego stowarzyszenia prawników niemieckich: Deutscher Juristentages.

4.2. Profesor Rütters jednocześnie aktywnie uczestniczy w rozwiązywaniu problemów z dziedziny stosunków między państwem a Kościołem, w szczególności jako ekspert Konferencji Biskupów Niemieckich w zakresie prawa pracy oraz członek Komitetu Centralnego Katolików Niemieckich (Zentralkomitees Deutscher Katholiken). Jest On również członkiem Kuratorium fundacji tej organizacji. W tej dziedzinie wniósł cenny wkład w rozwój współdziałania między państwem i Kościołem katolickim w Niemczech na rzecz dobra wspólnego osoby ludzkiej, a tym samym przyczynił się do rozwiązywania konfliktów między porządkiem moralnym i porządkiem prawnym, jakie występują w pluralistycznym społeczeństwie demokratycznym.

4.3. Ponadto pragnę zauważyć, iż Prof. Bernd Rütters jest uczestnikiem współpracy między niemieckimi i polskimi ośrodkami naukowymi, a w szcze-

gólności inicjatorem współpracy ze środowiskiem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w dziedzinie dotyczącej interakcji między prawem stanowionym a światem wartości etycznych, tworzących wspólne dziedzictwo duchowe narodów Europy. Współpraca ta ma doniosłe znaczenie w budowaniu jedności politycznej i gospodarczej między Europą Zachodnią i Europą Wschodnią, a w szczególności pojednania między narodem niemieckim i polskim, zainicjowanym po zburzeniu muru berlińskiego.

5. Sądzę, że tak bogaty pod względem ilościowym i jakościowym dorobek naukowy Prof. Berndta Rùthersa w pełni uzasadnia uchwałę Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, zatwierdzoną przez Senat, w sprawie nadania Mu tytułu doktora *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Fakt przyjęcia przez Profesora Rùthersa tego tytułu stanowi wielki zaszczyt dla naszego Uniwersytetu. Jest to przejaw pokrewieństwa duchowego między naszą Uczelnią a Profesorem Rùthersem; pokrewieństwa wynikającego ze wspólnego nam dziedzictwa duchowego. To właśnie sprawia, że Jego osiągnięcia naukowe, mimo że powstały w znacznej od nas odległości terytorialnej, są nam bliskie.

Wielce Szanowny i Drogi Panie Profesorze Rùthers!

Przez promocję nawiązujesz jeszcze bliższe więzy z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, który w okresie totalitaryzmu komunistycznego zachował niezależność od panującej wówczas ideologii, a dziś docenia w Twej osobie wielkiego uczonego, który w swoim dorobku naukowym dokonał krytycznej analizy porządku totalitarnego w wersji nazistowskiej i komunistycznej, a jednocześnie wniósł twórczy wkład w kształtowanie demokratycznego porządku prawnego, opartego na uniwersalnych wartościach chrześcijańskich.

W ten sposób pragniemy wyrazić Ci wdzięczność za tak imponujący wkład w rozwój nauk prawnych.